

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 1. juuli 2019
(OR. en)

10688/19

SOC 521
EMPL 402
ECOFIN 674
EDUC 332

MÄRKUS

Saatja:	Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	2019. aasta riigipõhiste soovitude hindamine ja 2018. aasta riigipõhiste soovitude rakendamise hindamine = Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamuste kinnitamine

Lisas edastatakse delegatsioonidele eespool nimetatud arvamused, pidades silmas nõukogu (tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused) 8. juuli 2019. aasta istungit.

2019. aasta horisontaalne arvamus poolaasta kohta

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee vaatasid nõukogu antud volituste alusel läbi 2018. aasta riigipõhiste soovitude tööturualaste ja sotsiaalsete aspektide rakendamise. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee esitasid nõukogule 2019. aasta juunis horisontaalse märkuse, milles käsitleti Euroopa Komisjoni ettepanekuid 2019. aasta riigipõhiste soovitude kohta, esitati mõningad põhisõnumid, mille aluseks oli komiteede mitmepoolne järelevalve liikmesriikide tööhõive- ja sotsiaalpoliitika reformide kohta, ning anti hinnang strateegia „Euroopa 2020“ eesmärkide täitmiseks tehtud edusammude kohta. Käesoleva märkusega täiendatakse eelmist märkust ja selles käsitletakse Euroopa poolaasta juhtimise aspekte (1. jaotis), sotsiaalpartnerite ja sotsiaalvaldkonna valitsusväliste organisatsioonide seisukohti (2. jaotis) ning temaatilisi sõnumeid, mis on koostatud mõlema komitee mitmepoolse järelevalve põhjal (3. jaotis)¹.

1. jaotis. Riigipõhiste soovitude protsess Euroopa poolaasta kontekstis

Euroopa poolaasta on väärtuslik vahend liikmesriikide reformialaste jõupingutuste koordineerimiseks, edendamiseks ja jälgimiseks. Selle raames hinnatakse ja toetatakse liikmesriikide reforme ning laiemate poliitikameetmete struktuuri ja kvaliteeti. 2019. aasta riigipõhiste soovitude pakett, mille komisjon esitas 5. juunil, tugineb eelnevatele aastatele ja on komiteede arvates hästi tasakaalustatud ja tugeva sotsiaalse mõõtmega. Kuigi komiteed toetavad paketti, on mõned liikmesriigid kutsunud üles analüüsima poliitikavaldkondade hõlmatust Euroopa poolaastaga, rõhutades oma seisukohta, et viimastel aastatel on fookust märkimisväärselt laiendatud. Tervitatakse ka asjaolu, et tähtsale kohale on seatud Euroopa sotsiaalõiguste sammas ja selle põhimõtteid on pakettis hästi kajastatud. Mõned liikmesriigid soovisid, et sotsiaalõiguste samba põhimõtted tuleks riigipõhistesse soovitustesse jõulisemalt integreerida, ning samba põhimõtetele vastavuse pidevat hindamist peetakse väärtuslikuks suunaks edasises töös.

¹ Riigipõhised järeldused esitatakse lisan.

Sellel aastal täheldati riigipõhiste soovitude koguarvu kasvu võrreldes eelneva aastaga, mis tuleneb eeskätt riigipõhiste investeerimisalaste soovitude lisandumisest ning Kreeka ühinemisest Euroopa poolaasta protsessiga pärast edukat väljumist finantsabiprogrammist. Positiivseks peetakse sotsiaalse, tööhõivealase ja haridusalase mõõtme edasist tugevdamist. Komiteed kinnitavad taaskord, et vananemise, digitaliseerimise ja kliimamuutuste kontekstis tuleks Euroopa poolaasta protsessis säilitada terviklik lähenemisviis, integreerides poliitikameetmeid ja reforme kõigis asjakohastes valdkondades, sealhulgas tagades majandusliku, tööhõivealase, haridus- ja koolitusala ja sotsiaalse kaasatuse. Hiljuti vastu võetud tööhõivesuunistes esitatakse sellega seoses poliitilised ja õiguslikud alused.

Käesoleva aasta paketi investeringud ja reformid omavahel rohkem kooskõlas ning riigipõhistes soovitudes keskendutakse sellest tulenevalt rohkem investeringutele. Komiteed võtavad teadmiseks, et igale liikmesriigile on antud riigipõhised investeerimisalased soovitud ning et muudel riigipõhistel soovitud, eelkõige tööhõive, sotsiaalpoliitika ja hariduse valdkonnas, võib olla investeerimisalane mõõde. Komiteed märgivad, et investeerimisalase mõõtme lisamine võimaldab reformitegevust ja investeerimisotsuseid omavahel paremini kooskõlla viia, seeläbi tugevdades Euroopa poolaastat veelgi. Mitu liikmesriiki kutsus üles käsitlema veelgi rohkem seost investeerimisvajaduste ja ELi struktuurifondide vahel. Mõned rõhutasid ka vajadust tagada piisav paindlikkus eelarvereglites ja poliitikavaldkondades, mis on kõlblikud investeringute rahastamiseks ELi struktuurifondidest.

Komiteed rõhutavad, et aastatega on paranenud viis, kuidas tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee Euroopa poolaasta raames töötavad, ning nad toovad esile järgmised aspektid, mis puudutavad nii protsessi ennast kui ka riigipõhiste soovitude koostamist.

Protsessiga seoses märgivad komiteed, et 2019. aasta riigipõhiste soovitude hilinev esitamine pani muretsema eelkõige sellepärast, et see tähendas, et Euroopa Ülemkogu ei saanud anda poliitilist heakskiitu pärast seda, kui nõukogu komiteed olid paketti piisaval määral hinnanud.

Tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste ning majandus- ja rahandusküsimuste komiteede tihe koostöö tagas siiski protsessi sujuva kulgemise riigipõhiste soovitude hilisest esitamisest olenemata. Komiteed jätkasid aktiivset osalemist ettevalmistuste tegemises riigipõhiste soovitude vastuvõtmiseks kahes vastutavas nõukogu koosseisus – tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogus ning majandus- ja rahandusküsimuste nõukogus. Majanduspoliitika komitee, tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee ühine koosolek on jätkuvalt tõhus viis paljude horisontaalset laadi riigipõhiste soovitude arutamiseks. Aruteludeks piisava aja andmisega soodustatakse omalust, võimaldatakse sügavamalt ja tõeliselt mitmepoolset mõistmist ning aidatakse pikemas perspektiivis kaasa reformide paremale elluviimisele.

Tunnustuse pälvis Euroopa poolaasta jooksul esitatud komisjoni dokumentide kõrge kvaliteet. Komisjoni ja liikmesriikide vahel peetavaid kahepoolseid konsultatsioone riigipõhiste aruannete kavandite üle väärtustatakse vahendina, mille abil luua paremat arusaama hindamisest, sellega seotud väljakutsetest ja poliitilistest jõupingutustest liikmesriikide ja komisjoni vahel. Samuti võivad need aidata kaasa riigipõhiste soovitude suuremale omaksvõtule riikides ja see on poolaasta edukuse seisukohalt hädavajalik. Kuigi seda märgitakse protsessi positiivse omadusena, kordavad komiteed, et soovitav on veelgi suurem ja õigeaegsem kaasamine, sest see mängib peamist rolli omaluse suurendamisel ja sellest tulenevalt ka reformide edukuse tagamisel.

Komiteed kordavad samuti, et vaja on leida tõhusam viis, kuidas lahendada liikmesriikide märkusi faktiliste asjaolude kohta enne komiteede tähtsamaid koosolekuid. Koos liikmesriikide endi märkuste selge esikohale seadmisega ja nende märkuste fookustamisega riigipõhiste soovitudele aitaks see keskendada arutelusid sisulistele küsimustele.

Komiteed tervitavad ka asjaolu, et üha rohkem esitavad liikmesriigid märkusi teiste liikmesriikide riigipõhiste soovitude ja põhjenduste kohta, sest see on märk ühisest huvist ja mõju ülekandumisest Euroopa Liidus. Need arutelud aitavad veelgi parandada vastastikust arusaamist ühistest poliitilistest väljakutsetest ja süvendavad heade tavade vahetamist.

Taas kord osutus tõhusaks komiteede järgimisvahendite vastastikune sidumine ja nende konkreetne kasutamine riigipõhiste soovitude üle peetavatel läbirääkimistel. Arutelude toetamisel osutusi kasulikeks vahenditeks tööhõive olukorra jälgimise vahendi ja sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahendi tulemused. Komiteed märgivad, et komisjon on riigipõhiste soovitude ja neid puudutavate läbirääkimiste jaoks tõendusbaasi koostamisel tuginenud suurel määral mitmepoolsele järelevalvele. Järelevalve põhjal tehtud järeldused, millele tugineti riigipõhiseid soovitusi käsitlevate arutelude ajal, andsid teatavates arutelu- või mõttevahetusküsimustes tihti lõpliku lahenduse. Taas kord leidis kinnitust, et järelevalvetöö, mis nõuab nii komisjonilt kui ka liikmesriikidelt märkimisväärseid ressursse, on tsükli selles etapis väärtuslik. Samas märgiti, et tulevikku silmas pidades tuleks arutada, kuidas ettevalmistavat tööd veelgi tõhustada.

Ühiselt tunnistati, et sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna esindajate ja teiste asjaomaste sidusrühmade tegelik kaasamine on reformide elluviimise ja tulemuslikkuse seisukohast ülioluline.

Riigipõhiste soovitude **koostamisega** seoses märkisid komiteed ära komisjoni tekstide kõrget kvaliteeti ja tarbetute täpsustuste (nt „jätkuvalt“, „veelgi“, „täiendavalt“) puudumist. Sarnaselt pidasid komiteed kinni üldisest põhimõttest jätta aktsepteerimata muudatusettepanekud, mis ei põhinevad faktidel ja mille puhul ei olnud arvesse võetud poolaasta jooksul tehtud hindamiste põhjal koostatud järeldusi. Komiteed rõhutavad, et riigipõhised soovitusel peaksid kontekstile viitama piisava selgusega, kuid väidavad, et põhjendused ei tohiks asendada riigipõhiseid soovitusi. Samuti on soovitatav, et liikmesriikide edusamme käsitletakse põhjendustes põhjalikumalt ja järjepidevalt.

Tulevikku silmas pidades märgivad komiteed, et riigipõhistes soovitudes tuleks paremini arvesse võtta ka reformiprotsessi poliitilist reaalsust. Reformide kindlaksmääramine, arutamine ja elluviimine võtab aega. Sageli viiakse reformid ellu mitmeaastaste tsüklite raames. Sellepärast tuleks analüüsida, kuidas lisada riigipõhistesse soovitustesse paremini keskpikk perspektiiv, säilitades samal ajal reformide tempo ja seose riiklike poliitikatsüklitega.

2. jaotis. Sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna esindajate seisukohad

Sotsiaalpartnerite kaasamine ja kodanikuühiskonnaga konsulteerimine on endiselt võtmetähtsusega tegevus, millega tagatakse poliitiliste reformide edukas elluviimine. Riigipõhiseid soovitusi käsitlevate arutelude ettevalmistamiseks vahetasid kaks komiteed arvamusi komisjoni, Euroopa sotsiaalpartnerite ja sotsiaalvaldkonna valitsusväliste organisatsioonidega komitee tehtud mitmepoolse järelevalve ja uue riigipõhiste soovituste paketi kontekstis.

Nii Euroopa sotsiaalpartnerid kui ka sotsiaalvaldkonna valitsusvälised organisatsioonid pidasid tervitatavaks tõhusamat koostööd komiteedega ja olid jätkuvalt positiivselt meelestatud seoses oma osalemisega ELi tasandil, kuid väljendasid muret selle üle, mis puudutab nende õigeaegset ja sisulist kaasamist riiklikul tasandil, ning kutsusid üles tugevdama koostööd Euroopa poolaasta kõigis etappides. Sotsiaalpartnerid rõhutasid, et on oluline neid laiemalt kaasata, sealhulgas ka tööhõivest kaugemale ulatuvate teemade puhul. Kodanikuühiskonna esindajad toonitasid, et on vaja rohkem tähtsustada nende rolli Euroopa poolaasta protsessis ja struktureerida kodanikuühiskonnaga peetavat dialoogi.

Tööandjate esindajad² tervitasid üldiselt paketti, mida nad pidasid hästi tasakaalus olevaks. Riigipõhised soovitused on muutunud asjakohasemaks praeguste digitaliseerimise, vananemise ja dekarboniseerimisega kaasnevate väljakutsetega tegelemiseks. Selleks et tagada majanduslik ja sotsiaalne lähenemine, tuleks nende arvates panna suuremat rõhku töajookulude vähendamisele ning maksukiilu probleemiga tegelemisele. Ühe peamise mureküsimusena nimetati oskuseid, eelkõige vajadust tagada tööjõu digitaaluskuste õige tase. Oskuste nappust ja oskuste mittevastavust tööturu vajadustele nähakse endiselt ühe peamise esmajärjekorras lahendamist vajava küsimusena, eelkõige VKEde puhul, ning tööandjate esindajad tahaksid, et sel teemal toimuksid tööhõivekomiteega põhjalikumad arutelud.

Tööandjate organisatsioonid rõhutasid samuti, et osana riigi rahanduse tugevdamiseks tehtavatest üldisematest jõupingutustest peavad liikmesriigid ajakohastama oma sotsiaaltoetuste süsteeme ja parandama sotsiaalsete investeeringute suunamist ja kulutõhusust. Vaja on nii erasektori kui ka avaliku sektori investeeringuid. Vaesuse vähendamist silmas pidades on avaliku sektori investeeringutel tähtis roll kvaliteetsete teenuste osutamises. Liikmesriike innustati ka jagama parimaid tavasid ja kogemusi selle kohta, kuidas tööhõivet soodustavate sotsiaalkaitse rahastamise viiside väljatöötamisega kõige paremini vähendada maksukiilu.

² BusinessEurope, SMEunited (Euroopa Käsitöötlevõtjate ning Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Keskkliit) ja Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskus (CEEP).

Ametiühingute esindajad³ rõhutasid oma seisukohta, et majanduskasv on habras ja ei ole sotsiaalset mõõdet Euroopas olulisel määral parandanud. Sellest tulenevalt peaks Euroopa sotsiaalõiguste samba õigustel põhinev lähenemisviis olema Euroopa poolaasta raames paremini kajastatud, et lahendada vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse, madalate palkade ja sotsiaalkaitse kättesaadavusega seotud probleemid. Olukord on viimasel ajal paranenud, kuid sellele eelnesid kriisiaastad, mida iseloomustas investeeringute piiratud tase ja millest taastumine alles käib. Poolaasta peaks seega pakkuma uut mudelit investeeringute ja eelarvepoliitika suhtes võetava hoiaku jaoks. Liikmesriikidele tuleks võimaldada mõningast paindlikkust kvaliteetsete töökohtade loomiseks vajalike avaliku sektori investeeringute aktiveerimiseks. Võttes arvesse rangemale rahastamisele keskenduvaid riigipõhiseid soovitusi, soovib Euroopa Ametiühingute Keskliit (ETUC) näha suuremat paindlikkust, et sammast oleks võimalik rakendada. Olemas on eelarvepoliitiline manööverdamisruum, mis võimaldaks liikmesriikidel sotsiaalvaldkonna seisundit parandada. Mureküsimusena nimetati ka asjaolu, et ei ole rakendatud järeltõlget, mis koostati tööhõivekomitee ja sotsiaalpartnerite poolt ühiselt tehtud sotsiaaldialoogi hindamise põhjal.

Kodanikuühiskonna⁴ esindajad pidasid tervitatavaks, et 2019. aasta riigipõhiste soovitude paketiga on tööturu-, haridus- ja sotsiaalpoliitika küsimused laiemalt hõlmatud ning et sellesse on integreeritud Euroopa sotsiaalõiguste samm. Samuti tunnustati, et investeeringud ja reformid peavad käima käsikäes. Esindajad rõhutasid, et kuigi tööhõive ja hariduse teemad on soovitudes ulatuslikku käsitlust leidnud, tuleks suuremat tähelepanu pöörata nendega seotud vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse (eelkõige laste ja ebasoodsas olukorras olevate elanikkonnarühmade hulgas), kodutuse ning kvaliteetsete taskukohaste ja jätkusuutlike tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse teenuste küsimustele. Rõhutati, et praegune soodne majanduskeskkond annab võimaluse saavutada ülespoole suunatud sotsiaalne lähenemine ning et jätkuvalt tuleks jõuliselt keskenduda reformidele. Rohkem tuleb ära teha nende jaoks, kes juba elavad vaesuses, ja tuleb viia ellu reformid, mis on eeskätt suunatud ebasoodsas olukorras olevate elanikkonnarühmade elu parandamisele. Maksu- ja toetuste süsteemi abil saab toetada tööturul osalemist ja vähendada ebavõrdsust.

³ Euroopa Ametiühingute Keskliit (ETUC).

⁴ Social Platform, Eurodiaconia, Euroopa vaesusevastane võrgustik (EAPN) (aprillis) ja Eurochild.

3 jaotis. Mitmepoolse järelevalve ja mitmepoolse rakendamise hindamise põhjal koostatud horisontaalsed sõnumid

Mitmepoolne järelevalve, mis kujutab endast riigipõhiste soovitude rakendamise seisu vastastikust hindamist komiteedes, on nii tööhõivekomitee kui ka sotsiaalkaitsekomitee üheks põhiülesandeks eelkõige Euroopa poolaasta protsessi raames.

A. Tööhõivekomitee mitmepoolse järelevalve põhjal koostatud sõnumid

Ajavahemikul 2018. aasta oktoobrist kuni 2019. aasta aprillini tegi tööhõivekomitee mitmepoolset järelevalvet ja viis läbi riigianalüüsi, mille raames vaatlus riigipõhiste soovitude elemente seoses järgmiste poliitiliste teemadega: i) pikaajaline töötus, ii) sotsiaaldialoog, iii) tööturu killustatus ja deklareerimata töö, iv) tööturul osalemine, v) aktiivne tööturupoliitika ja avalikud tööturuasutused, vi) haridus, oskused, kutseharidus ja -õpe ja täiskasvanuharidus ning vii) palgad, konkurentsivõime ja töö maksustamine.

Nagu eespool märgitud, tegi tööhõivekomitee mitmepoolset järelevalvet teemade kaupa. See võimaldab koostada iga läbivaadatud teemade rühma kohta horisontaalsed järeldused, mis on esitatud käesolevas märkuses.

Tööhõivekomitee hindas, kuidas on rakendatud **nõukogu soovitus, mis käsitleb pikaajalise töötute integreerimist tööturule**, paranenud tööturuolukorras, kuid erinevused ELi liikmesriikide vahel on alles.⁵ Samuti on erinev rakendamise aste, kuid kõik liikmesriigid on astunud samme soovitude paremaks elluviimiseks. Avalike tööturuasutuste võimekus on üldine murekoht ja mõnes liikmesriigis valitsevad ka märkimisväärsed piirkondlikud erinevused avalike tööturuasutuste töös. Mitmes liikmesriigis on pikaajaliste töötute suure registreerimismäära tagamine tihedalt seotud sellega, et toetuste saamise eelduseks on seatud registreerimine avalikus tööturuasutuses. Mõned riigid on kehtestanud meetmed, mille eesmärk on vältida arveloleku vabatahtlikku lõpetamist, kuid paljud peavad veel parandama mitteaktiivsetele isikutele suunatud teavitustegevust ja töötama välja registreerimist soodustavad stiimulid.

⁵ Põhisõnumid on saadetud eraldi tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogule, vt nõukogu dokument 14409/18.

Hindamine andis kinnitust, et tööhõive tagamiseks on olulised sellised lisateenused nagu sotsiaalsed, tervishoiu-, koolitus- ja toetusmeetmed. On tehtud jõupingutusi, et suurendada koordineerimist erinevate teenuseosutajate vahel, kuid koordineerimine on endiselt üldine kitsaskoht. Riigid on ühtse kontaktpunkti loomisel kasutanud erinevaid lähenemisviise alates teenuste täielikust integreerimisest kuni ühtse kontaktpunktina toimima ette nähtud asutuse määramiseni. Enamikus liikmesriikides on olemas tööturule integreerimise lepingud või võrdväärsed vahendid, kuid ära tuleks teha rohkem, eelkõige seoses individuaalsete hindamiste regulaarse läbivaatamisega. Tutvustati mitmeid tegevusi, mis on seotud tööandjate kaasamisega, sealhulgas spetsiaalsed töötajad avalikes tööturuasutustes ning palgatoetused kombineerituna väljaõppega töökohal. Mõnes liikmesriigis puudub endiselt strateegilisem lähenemine sidusrühmadevahelistele partnerlustele. Üldiselt võib öelda, et kuigi liikmesriikide toel tööhõivekomitee pikaajalise töötuse näitajate raamistiku põhjal kogutud andmete kvaliteet ja terviklikkus on olulisel määral paranenud, on vaja teha lisajõupingutusi, et parandada pikaajalisi töötuid puudutavaid andmeid tulemuste jätkusuutlikkuse kohta.

Sotsiaaldialoogi hindamise raames vaadeldi erinevaid aspekte seoses sotsiaalpartnerite osalemisega reformides ja poliitikameetmetes ning Euroopa poolaasta protsessis. Hindamises osalesid riigi ja Euroopa tasandi sotsiaalpartnerid. Kuigi sotsiaaldialoogi käsitlev õigus- ja institutsiooniline raamistik on olemas valdavas enamikus liikmesriikides, täheldati hindamisel, et riigi tasandi sotsiaalpartnerite kaasamine tööhõive- ja sotsiaalpoliitika reformide ja meetmete väljatöötamisse ja rakendamisse ning Euroopa poolaasta protsessi on hinnatud liikmesriikides erinev.

Tööhõivekomitee rõhutas õigeaegse ja sisulise kaasamise tähtsust.

Tööhõivekomitee märkis ka, et mõnes liikmesriigis on probleeme sotsiaalpartnerite esindatusega, ning toonitas vajadust tõhusa toetuse järele, et suurendada sotsiaalpartnerite suutlikkust.

Tööturu killustatust ja deklareerimata tööd käsitlevate riigipõhiste soovitude hindamisel märgiti, et killustatuse ja deklareerimata töö laad on ELi liikmesriikides erisugune ning üksnes statistika põhjal ei saa alati olukorrast terviklikku pilti. Tööturu killustatus ja deklareerimata töö võivad halvendada inimeste elu mitmel moel (näiteks on neil seos töötervishoiu- ja tööohutusealaste kaalutlustega ning juurdepääsuga sotsiaalkaitsele), samuti on need kahjulikud kogu majanduse jaoks. Liikmesriigid on viimastel aastatel teinud nendes valdkondades palju reforme, et soodustada tähtajatute lepingutega töölevõtmist ja kvaliteetseid töökohti, kuid reformide täieliku mõju avaldumiseks on vaja aega. Paljude praeguste reformide eesmärk on tõepoolest tegeleda negatiivsete tagajärgedega, mida praegu kogetakse aastakümneid varem toimunud tööturu osalise liberaliseerimise tulemusena (s.t laiemalt on lubatud kasutada tähtajalisi lepinguid, ilma et muudetakse tähtajatuid lepinguid käsitlevaid norme), näiteks vähendades tähtajatuid ja tähtajalisi lepinguid käsitlevate normide vahelist lõhet (sealhulgas maksustamise ja sotsiaalmaksete valdkonnas).

Tööhõivekomitee märkis, et praeguses poliitilises kliimas on raske saavutada konsensust küsimuses, milliseid konkreetseid tööturureforme tuleks läbi viia. See näitab ilmekalt, milline oluline roll võib olla sotsiaalpartneritel ja kui tähtis on tõhus sotsiaaldialoog. Nagu ka paljude muude küsimuste puhul, on väga tähtsal kohal koolitus ja oskused, mis aitavad inimestel tööturu pakutavaid võimalusi kõige paremini ära kasutada (ja tuleb märkida, et tööturu killustatuse üks negatiivne tagajärg on, et tööandjad on tõrksad oskustesse investeerima). Tähelepanu tuleks pöörata tööotsijatele kättesaadava asjakohase suunamise ja karjäärinõustamise pakkumisele. See võib aidata parandada tööpakkumiste kvaliteeti ja vähendada oskuste mittevastavust tööturu vajadustele.

Üldiselt on deklareerimata töö tõkestamisel endiselt oluline kombineerida heidutus- ja ennetustegevust (nt tõstes teadlikkust ja suurendades usaldust ametiasutuste vastu), see nõuab ühiseid jõupingutusi ja tegevuse koordineerimist selliste ametiasutuste vahel nagu inspeksioonid, sotsiaalkindlustusasutused, avalikud tööturuasutused ja maksuhaldurid. Paljudel juhtudel on vaja muuta kultuurilisi hoiakuid ja käitumismustreid ning see nõuab vältimatult pikaajaseid ühiseid jõupingutusi. Peale selle on vaja sügavamat arusaama uute töötamise vormide, sealhulgas platvormitöö rollist ja eesmärgist, võttes arvesse selliste töötamise vormide tekkimist ja üha suuremat osatähtsust kõigis ELi liikmesriikides.

Mitmeid meetmeid on võetud tööinspeksioonide tugevdamiseks, pidades silmas nii inspektorite arvu kui ka nende poolt ressursside aruka ja fokuseeritud kasutamise tagamist. Liikmesriigid võtavad sageli sektoripõhise või piirkondliku lähenemisviisi, et käsitleda küsimusi kõige enam mõjutatud valdkondades. Arvud näitavad, et need meetmed on hakanud andma reaalseid tulemusi.

Tööhõivekomitee **tööturul osalemise** ülevaates käsitleti kahte erinevat mõõdet: osalemine üksikisikute tasandil ja üksikisikute töötundide suurenemine. Mõnel juhul märgiti samuti tööturul osalemise piirkondlikku mõõdet. Naiste tööturul osalemist võivad suuresti mõjutada lastehoiu- ja eakate inimeste hoolduse teenuste kättesaadavus, kvaliteet ja taskukohasus. Mitu liikmesriiki teeb praegu jõupingutusi hoiu- ja hooldusteenuste pakkumise parandamiseks ning Euroopa Sotsiaalfondist on olnud palju abi mitmes liikmesriigis (kuigi see tekitab küsimusi pikaajalise jätkusuutlikkuse kohta). Samuti võib olla abi paindlikust puhkuse- ja töökorraldusest.

Samal ajal tuleks pidada silmas maksustamiskavasid, mis võivad mõjutada eelkõige leibkonna teise palgasaaja tööturul osalemist. Samuti võivad hoolikalt kavandatud toetussüsteemid aidata inimestel tööturule siseneda ja seal püsida. Siinkohal on eriliseks väljakutseks võimalikud arengud seoses töö tulevikuga ning selle küsimuse analüüsimist tuleks jätkata. Mitu liikmesriiki võtab praegu meetmeid selleks, et suurendada läbipaistvust ja teadlikkust soolise palgalõhe küsimuses, ning on huvitav näha, kas need jõupingutused ka vilja kannavad.

Jõupingutustes vanemaealiste töötajate tööturul osalemise parandamiseks keskendutakse ennetähtaegselt pensionile jäämise võimaluste piiramisele ja tööturu seisukohast asjakohasele koolitusele juurdepääsu tagamisele. Selleks et toetada ebasoodsas olukorras olevaid inimrühmi, kes seisavad silmitsi mitmete tööturul osalemise taksistustega, on vaja mitmemõõtmelist lähenemisviisi, mis ühendab sotsiaalteenistused ja tööturuasutused. Anonüümne töölevõtmine võib olla üks viis, kuidas võidelda tööturul sügavalt juurdunud diskrimineerimisega. Kuigi tihti kohtab väidet, et paljudel probleemidel, mis on seotud tööturul osalemisega, on teatav „kultuuriline“ taust, näitavad viimasel ajal tehtud edukad algatused, et on võimalik jõuda positiivsete tulemusteni, isegi kui see võtab aega.

Ülevaates **aktiivse tööturupoliitika ja avalike tööturuasutuste** kohta märgiti, et kuigi tööturuolukord on kogu ELis paranemas, seisavad liikmesriigid siiski üha rohkem silmitsi oskuste nappusega, ning mõned rühmad ei saa olukorra paranemisest kasu. Aktiivse tööturupoliitika kavandamine ja elluviimine peab toimuma laiemas kontekstis ning tuginema haridus- ja koolitusvaldkonna meetmetele ning sotsiaalpoliitikale ja -teenustele ja neid täiendama. Suunatud koolitusmeetmed ja hästi väljatöötatud viisid tööturu vajaduste kindlakstegemiseks mängivad olulist rolli nende küsimuste käsitlemisel (samuti võib selles olla tähtis roll sotsiaalpartneritel). Tuleb välja töötada meetod koolitusasutuste töö kvaliteedi ja tulemuste mõõtmiseks ning anda selle kohta selget teavet kõikidele sidusrühmadele.

Tööturul mitteosalevate inimeste aktiveerimise ja hüvitiste vaheline seos on oluline selleks, et poliitikameetmed oleksid üldsusele vastuvõetavad, ning tööotsimise kriteeriumide määratlemise viis peab tagama selle seose eesmärgi saavutamise. Töövõimaluste laiendamiseks ja tööks valmisoleku parandamiseks tuleb aktiivset tööturupoliitikat täiendada piisava tööalase nõustamise ja suunamisega. Üldiselt tuleks aktiivse tööturupoliitika tõhususe tagamiseks kohaldada selle suhtes pidevat jälgimist, hindamist ja läbivaatamist. Mis puudutab avalikke tööturuasutusi, siis on ellu viidud mitmeid reforme nende suutlikkuse ja mõjuulatuse parandamiseks, kuigi nii mõnedki neist on toimunud suure hilinemisega. Nende reformide rakendamise jälgimine on väga tähtis, et teha kindlaks, kas reformid suudavad saavutada oma väljaöeldud eesmärgid või mitte.

Hariduse, oskuste, kutsehariduse ja -õppe ning täiskasvanuhariduse hindamine näitab, et mitmes hinnatud riigipõhises soovituses käsitleti põhjalikku haridusreformi. Rõhutati digitaaloskuste olulisust, sageli laiemas valitsuse strateegia piires. Samuti rõhutati vajadust suurendada loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonnas õppimist. Mis puudutab meetmeid õpetajakutse atraktiivsuses suurendamiseks, siis on töötasu vaid osa (kuigi tähtis osa) laiemast pildist. Tähelepanu tuleb pöörata ka liikuvusele, koolitusele ja halduskoormuse vähendamisele.

Haridussüsteemide kaasavuse osas on liikmesriikide lähenemisviisid erinevad. Mõned riigid keskenduvad keeleõppele, teised alusharidusele ja lastehoiule ning kolmandad kvaliteedi tagamisele kõikidel tasanditel. Kuna paljude liikmesriikide ees seisvad väljakutsed on sarnased, on oluline hinnata, milliste lähenemisviisidega võib saavutada kõige paremaid tulemusi. Haridussüsteemist varakult lahkumine on probleem mitmes riigis. Tähtis on nii varajase hoiatamise süsteemide suutlikkus ja tõhusus kui ka vajadus teha kindlaks sekkumisviisid, mida tuleks selliste hoiatussüsteemide tulemusel võtta. Perede parimal viisil kaasamine nendesse sekkumistesse võib osutada keeruliseks küsimuseks. Kaasatus võib sõltuda samuti paljuski õpetajate oskustest ning nende suutlikkusest töötada vähemuste ja ebasoodsa taustaga õppijatega.

Kutsehariduse ja -õppe vallas on paljud liikmesriigid teinud suuri reformipingutusi kutsehariduse ja -õppe asjakohasuse parandamiseks. Selleks on sageli kasutatud ELi rahastamist, mis iseenesest ei ole probleem, kuid tõstatab küsimuse projektide jätkusuutlikkuse tagamise kohta. Tuleb siiski teha rohkem suurendamaks kutsehariduse ja -õppe ning õpipoisiõppe atraktiivsust, kuna sellises õppes osalemise määr on sageli madal. Tuleks avardada VKEdes õpipoisiõppe saamise võimalusi. Sotsiaalpartnerite osalemine on kutsehariduse ja -õppe reformimise edukuse jaoks sageli määrava tähtsusega. Katsetatakse mitmesuguseid innovatiivseid lähenemisviise täiskasvanuhariduse pakkumise ja selles osalemise parandamiseks, näiteks individuaalsete koolituskontode kasutamine. Lisaks riigi tasandi strateegiatele võib ka kohalikel projektidel olla sageli tähtis roll konkreetsete geograafilise mõõtmega puudujääkide käsitlemisel.

Töötasud, konkurentsivõimet ja tööjõu maksustamist puudutavas ülevaates märgiti, et üldine palgakasv on jätkuvalt aeglasem sellest, mida võis oodata varasema palgakasvu ja töötuse vahelise suhte põhjal. Madala palgakasvu peamised põhjused näivad olevat inflatsioon ja madal tootlikkuse kasv. Kuid oma osa võib olla ka muudel teguritel, sealhulgas ELi-sisesel liikuvusel ja osajatöö tähtsuse suurenemisel. Üks huvitav uus nähtus liikmesriikides on suurem nõudlus mitterahaliste hüvitiste järele kollektiivlääbirääkimistes ja vastavalt väiksem nõudlus palgakasvu järele. Kõiki neid teemasid oleks vaja põhjalikumalt analüüsida.

Poliitikameetmed madala palgakasvu käsitlemiseks hõlmavad miinimumpalga poliitikat, tugevamat kollektiivlääbirääkimiste raamistikku, maksustamist ja avaliku sektori palkasid. Kaudsed meetmed, mis võivad mõjutada palgakasvu, hõlmavad poliitikameetmeid, millega – vastavalt sotsiaalõiguste samba eesmärkidele – laiendatakse töötajate õigusi ja antakse neile suurem sõnaõigus kollektiivlääbirääkimistes (nagu juurdepääs sotsiaalkindlustusele, õiguste ülekantavus, töötajate geograafiline ja kutsealane liikuvus), või tööturu duaalsust vähendavaid poliitikameetmeid. Kuigi liikmesriikide roll on sageli vaid tagada õigusraamistik, mille piires kollektiivlääbirääkimisi peetakse, võib olla huvipakkuv kaaluda võimalikke lisameetmeid, mis võiksid innustada sotsiaalpartnereid suurendama oma suutlikkust ja kollektiivlepingute ulatust või sõlmima rohkem kollektiivlepinguid nendes sektorites või nende töötajatega, kes on praegu katmata. Aktiivse tööturupoliitika meetmetel on ka edaspidi potentsiaal suurendada tööturgude kohanemisvõimet ja inimeste tööalast konkurentsivõimet, parandada tööalast liikuvust ning avardada tööhõivevõimalusi tööotsijate ja tööjõu hulka mittekuuluvate inimeste jaoks. Seal, kus palgad kasvavad, tuleb sageli võtta arvesse ostujõu küsimust, kuna ostujõud võib endiselt väheneda (nt tulenevalt eluasemekuludest). Osa liikmesriike kaalub muid palku mõjutavaid meetmeid, näiteks võttes selliseid meetmeid, mis suurendavad kaudselt produktiivsust ja majanduskasvu, stimuleerides teadusuuringuid ja arendustegevust ning investeerides inimkapitali (haridus, oskused ja elukestev õpe).

B. Sotsiaalkaitsekomitee mitmepoolse rakendamise hindamise tulemused

Sotsiaalkaitsekomitee vaatas 2019. aasta märtsis läbi 38 soovituselise rakendamise tema pädevusse jäävates valdkondades: i) sotsiaalkaitse ja sotsiaalne kaasamine, ii) pensionid, iii) tervishoid ja iv) pikaajaline hooldus. Tervishoiuga seotud küsimused vaadati läbi ühiselt koos nõukogu kõrgetasemelise rahvatervise töörühma esindajatega. Hindamine toimus teemade kaupa, mis võimaldas koostada horisontaalsed järeldused iga temaatilise valdkonna kohta.

Sotsiaalse kaasatuse ja sotsiaalkaitse valdkonna reformid

Euroopa majanduse jätkuv laienemine viimastel aastatel on toonud kaasa paremad tööturutingimused ja leibkondade sissetuleku suurenemise. Selle tulemusel on vähenenud vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus elavate inimeste arv allapoole kriisieelset taset⁶. Vaatamata nendele positiivsetele muutustele, on endiselt siiski mureküsimumuseks see, et majanduse elavnemine pole olnud kaasav ning püsib suur ebavõrdsus ja valitseb risk, et kasv ei jõua haavatavas olukorras inimesteni. Hästikavandatud sotsiaalkaitstesüsteemid, mis investeerivad inimeste ühiskonnas ja majanduses aktiivsesse osalemisse ja mis tagavad kaitse riskide vastu kogu eluea jooksul, on nende väljakutsete käsitlemisel endiselt keskse tähtsusega.

Osana oma 2019. aasta mitmepoolsest rakendamise hindamisest vaatas sotsiaalkaitsekomitee läbi edusammud, mida on tehtud seoses 11 soovitusel sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas. Sarnaselt varasemate aastatega keskendutakse enamikus selle valdkonna riigipõhistes soovitustes endiselt tugevasti aktiivsele kaasamisele, eelkõige sotsiaaltoetuste katvuse ja piisavuse parandamisele ning sissetulekutoetuste kavade erinevuste ja killustatuse vähendamisele. Liikmesriikidele antud uutes soovitustes kutsutakse üles tegelema puudustega mittestandardsete lepingute alusel töötavate inimeste sotsiaalkaitstes, parandama maksude ja toetuste süsteemide kavandamist ning avaliku sektori kulutuste struktuuri ning pakkuma kvaliteetseid teenuseid (lastehoid ja eluase).

Sotsiaalkaitsekomitee mitmepoolne hindamine näitas, et liikmesriigid teevad jätkuvalt jõupingutusi kindlakstehtud küsimuste käsitlemiseks, kuid reformide elluviimine näib olevat aeglustunud. Eelkõige leidis komitee, et eelmisel aastal olid peaaegu kahes kolmandikus hinnatud liikmesriikides edusammud piiratud. Sellele eelnenud aasta kohta tehtud järeldused näitasid piiratud edusammude tegemist umbes kolmandiku hinnatud riigipõhiste soovituste puhul ning ülejäänute osas oli saavutatud kas mõningast või märkimisväärset edu. Mõnes liikmesriigis oli reformide elluviimine lükkunud edasi tulenevalt vajadusest saavutada keskpikad eelarve-eesmärgid ning täita stabiilsuse ja kasvu pakti sätete järgimiseks vajalikke nõudeid.

⁶ 22,4 % ELi elanikkonnast 2017. aastal.

Pidades silmas neid tulemusi ja ebakindlust seoses tuleviku majandusväljavaadetega, rõhutas sotsiaalkaitsekomitee, et liikmeriigid peavad oma reformipingutusi kiiresti uuendama ja reforme kiiremini ellu viima. Sotsiaalne kaasatus, sotsiaalsed investeeringud ja sotsiaalkaitse peaksid kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste sambaga ja inspireerituna aktiivse kaasamise lähenemisviisist jääma endiselt liikmesriikide reformide juhteesmärkideks.

Pensionivaldkonna reformid

Pensionid on tulenevalt oma eelarvekoormusest ja suurest sotsiaalsest tähtsusest olnud üks olulisemaid elemente liikmesriikide reformikavades Euroopa poolaasta mehhanismi algusest peale. Viimasel kümnendil on pensionireformides keskendutud pensionisüsteemide kohandamisele muutuvate demograafiliste tingimustega ja pensionisüsteemide finantsjätkusuutlikkuse tagamisele. Viimasel ajal on tulnud rohkem arutelu alla pensioni piisavusega seotud küsimused, kuid endiselt pöörati 2018. aasta riigipõhistes soovitustes tähelepanu ka jätkusuutlikkusega seotud pensionireformidele.

Sotsiaalkaitsekomitee vaatas läbi rakendamise seoses 13 pensionivaldkonna soovitusena, millest enamik puudutas pensionisüsteemide mitmeid aspekte. Üheksas soovitus rõhutati pensionide jätkusuutlikkust ning viies piisavust ja õiglust. Kolme liikmesriiki innustati ühtlustama sätteid erinevate elanikkonnarühmade jaoks ning veel rõhutati soovitusena pikemat tööiga ja täiendavate pensionide võimaldamist.

2018. aasta riigipõhiste soovituste rakendamise mitmepoolne hindamine näitas, et mitu riiki on juba kehtestanud meetmed oma pensionisüsteemide jätkusuutlikkusega seotud väljakutsete käsitlemiseks ja jätkavad nende meetmete rakendamist. Need meetmed hõlmavad kõrgemat pensioniiga, rangemaid pensioniõiguste kriteeriume ja piiranguid ennetähtaegselt pensionile jäämise võimalusele. Osa liikmesriike on võtnud meetmeid pensionide arvutamise meetodite läbivaatamiseks või hiljem pensionile jäämise stiimulite laiendamiseks. Teised riigid on teatanud pensionide piisavuse parandamise meetmetest, mis hõlmavad miinimumpensionide suurendamist, erakorralisi makseid väikese pensioni saajatele ja indekseerimist. Mõned liikmesriigid on alustanud olulisi pensionireforme, mis peaksid hakkama andma tulemusi lähiaastatel.

Sotsiaalkaitsekomitee hindamine näitas, et umbes pooled vaatluse all onud liikmesriikidest on teinud mõningaid või märkimisväärseid edusamme, samal ajal kui eelmise aasta hindamine põhjal sai seda öelda vaid kolmandiku liikmesriikide kohta. Kahe liikmesriigi puhul märgiti sellel aastal siiski, et nad ei ole neile mõeldud soovitude arvessevõtmisel edusamme teinud.

Seda hinnangut arvestades leiab sotsiaalkaitsekomitee, et selleks, et käsitleda üha suuremat demograafilist survet meie vananevatele ühiskondadele, tuleb mõnes liikmesriigis teha suuremaid jõupingutusi, samal ajal kui reformid juba vastu võtnud liikmesriigid peavad jätkama nende ranget elluviimist ja vältima tagasilangusi. Piisavuse küsimus vajab liikmesriikide reformikavades põhjalikumat tähelepanu. Kuna oodatav eluiga kasvab, on pikem tööiga väga oluline, et võimaldada meestel ja naistel saada piisavat pensionit. Meetmed, mis soodustavad pikemaagest kutsetegevust, tööturult hilisemat lahkumist ning võrdseid pensioniõiguste omandamise tingimusi, peaksid olema osa liikmesriikide reformikavadest.

Tervishoiuvaldkonna reformid

Universaalsed ja jätkusuutlikud tervishoiusüsteemid, mis tagavad juurdepääsu õigeaegsetele, kvaliteetsetele ja taskukohastele tervishoiuteenustele, on Euroopa sotsiaalse mudeli üks peamisi elemente. Kuigi tervishoiusüsteemid on ELis riigiti erinevad, on paljud väljakutsed ühised. Rahvastiku vananemine, suuremad kulutused innovatiivsetele tehnoloogiatele ja ravimitele, tervisetöötajate nappus või ebaühtlane jaotumine on osa teguritest, mis panevad liikmesriikide tervishoiusüsteemid surve alla.

2018. aasta poolaasta raames esitati tervishoiuvaldkonnas riigipõhised soovitused 12 liikmesriigile. Kokku seitsmele liikmesriigile tehti soovitus parandada oma süsteemide eelarvelist jätkusuutlikkust ja kulutõhusust. Nendest kahel liikmesriigil oli sarnaselt ülejäänud vaatluse all olnud liikmesriikidega murekohaks juurdepääsetavus.

Koos nõukogu kõrgetasemelise rahvatervise töörühma esindajatega läbi viidud mitmepoolsed hindamised näitasid, et kõik hinnatud liikmesriigid reformivad tuvastatud väljakutsete käsitlemiseks oma tervishoiusüsteeme, kuigi reformide intensiivsus on erinev. Reformipingutused ulatuvad terviklikest reformipakettidest (mis eeldavad pikaajalist lähenemisviisi reformide vastuvõtmiseks ja rakendamiseks ning võivad seetõttu edasi lükkuda) kuni lühiajaliste meetmeteni (mis siiski ei käsitle alati probleemide algpõhjust). Reformid hõlmavad meetmeid esmatasandi tervishoiu ja integreeritud ravi osutamise tugevdamiseks ja mõningate teenuste statsionaarse ravi alt väljaviimiseks, paremaid ja integreeritud ravivõimalusi krooniliste haigete jaoks, tõhusamaid sõeluuringute ja preventiivravi programme, stiimuleid patsientidele, arstidele ja farmatseutidele ravimikulude piiramiseks, meetmeid kõige haavatavamate isikute jaoks juurdepääsu parandamiseks (pidades silmas näiteks juurdepääsu teatavatele ravimitele ja raviviisidele), jõupingutusi tervislike eluviiside propageerimiseks (sealhulgas nooremate inimeste seas) ning meetmeid töötajate nappuse, madalate palkade ja tervishoiutöötajate ebaühtlase territoriaalse jaotuse käsitlemiseks mõnes liikmesriigis.

Vaatamata liikmesriikide jõupingutustele näib, et edusammude tegemine tervishoiusüsteemide reformimisel on mõnes liikmesriigis alates 2018. aasta juunist aeglustunud. Käesoleval aastal näitas sotsiaalkaitsekomitee hindamine, et umbes pooled vaatluse all olnud riikidest on teinud mõningaid või märkimisväärseid edusamme tuvastatud probleemide käsitlemisel, samal ajal kui edusammud ülejäänud liikmesriikides on jäänud piiratuks. Seevastu on valdav enamik eelmisel aastal hinnatud liikmesriikidest teinud mõningaid või märkimisväärseid edusamme. Komitee rõhutab vajadust juba alustatud reforme jätkata, kiirendada ja süvendada, eelkõige parandades tervishoiusüsteemide tõhusust ja tulemuslikkust. Tuleb võtta piisavaid ennetavaid meetmeid jätkusuutlikkuse suurendamiseks, ilma et see kahjustaks teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust. Samuti on vaja teha rohkem jõupingutusi erinevate tervishoiuteenuste integreerimiseks ning tervishoiu- ja sotsiaalteenuste vaheliseks paremaks koordineerimiseks.

Pikaajalise hoolduse valdkonna reformid

2018. aastal esitati soovitusi pikaajalise hoolduse valdkonnas kolmele liikmesriigile ning peaaegjalikult keskenduti nendes kulutõhususe parandamisele, aga samuti killustatuse ja teenuste haldamise küsimustele. Riikide teavitatud meetmed hõlmavad nii uute lahenduste katsetamist kodus pikaajalise hoolduse integreeritud osutamiseks ja kroonilistele haigetele parema ravi pakkumiseks kui ka patsientide ravivajaduste hindamiseks ühtsete mehhanismide loomist.

Ametlike hooldusteenuste osutamine, et vastata elanikkonna vananemisest tulenevale üha suuremale hooldusvajadusele, jääb ka edaspidi Euroopas üheks mureküsimuseks. Arvestades survet pikaajalise hoolduse süsteemide jätkusuutlikkusele ja toimimisele, tunnistab sotsiaalkaitsekomitee vajadust proaktiivsema poliitika järele, mis püüaks samaaegselt tõhustada preventiivset tegevust ning tugevdada tõhusat kulutõhusa hoolduse pakkumist, ilma et see ohustaks hoolduse kvaliteeti ja kättesaadavust ning iseseisvaks toimetulekuks vajalikke tingimusi.
